

KATECHÉZA SVÄTÉHO GREGORA NYSSKÉHO – VELKÁ KATECHETICKÁ REČ

Ján PILKO

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

Medzi najvýznamnejšie katechetické spisy Gregora Nysského bezpochyby patrí spis „*Velká katechetická reč*“, ktorý bol napísaný v roku 386⁴⁵⁰ a poskytuje nám dôležité informácie o katechetickej práci a spôsobe odovzdávania kresťanskej viery katechumenom. Gregor sa v tomto spise snaží podať predstaveným a učiteľom hlavné línie kresťanskej teológie, aby používali vhodné argumenty proti tým, ktorí spochybňovali základné vieroučné pravdy a mohli dobre pripraviť prichádzajúcich k Christovej viere.⁴⁵¹

Spis sa skladá zo 40 kapitol, v ktorých na základe filozofických a teologických dôkazov Gregor presvedčuje pohanov, Židov a tých, ktorí padli do herézy o pravdivosti kresťanského učenia.⁴⁵²

V prvej časti spisu rozoberá základné dogmatické otázky, kde dokazuje pravdu o existencii Boha⁴⁵³, súpodstatnosti Svätej Trojice, ďalej hovorí o stvorení anjelov, človeka, dotýka sa tiež otázky viery, vzniku zla a venuje sa tiež pohľadu na posledný osud tohto sveta⁴⁵⁴.

V tejto prvej časti vysvetľuje učenie Cirkvi vo forme odpovedí na hlavné námietky inovercov a heretikov, ktoré sa týkali predovšetkým teologickej otázky Jedného Boha v troch Osobách⁴⁵⁵.⁴⁵⁶ V druhej časti⁴⁵⁷ vysvetľuje učenie

⁴⁵⁰ Niektorí autori, ako napríklad G. Florovský udávajú rok 385.

⁴⁵¹ Pozri ЗОЗУЛЯК, Я. 2008. *Катехетическая миссия Церкви*. Киев : Издательство Пролог, 2008. s. 79.

⁴⁵² Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 1990. *Patrológia. Úvod a počiatky patristickej literatúry I*. Bratislava, 1990. s. 245.

⁴⁵³ Kapitoly 1 – 8.

⁴⁵⁴ Pozri МЕЙЕНДОРФ, И. 2007. *Введение в святоотеческое богословие*. Минск : Лучи Софии, 2007. s. 191. Porovnaj ФЛОРОВСКИЙ, Г. 2006. *Восточные отцы IV века*. Минск : Издательство Белорусского Экзархата, 2006. s. 159.

⁴⁵⁵ Kapitoly 1 – 4.

⁴⁵⁶ Pozri ПОПОВ, И. В. 2005. *Труды по патрологии. Том I. Святые отцы II-IV вв.* Москва : Сергиев Посад, 2005. s. 217.

⁴⁵⁷ Kapitoly 9 – 32.

o spasení a v poslednej tretej⁴⁵⁸ hovorí o získavaní blahodäte spasenia človeka, v prvom rade cez sväté tajiny ako sú svätý krst a Eucharistia.⁴⁵⁹

Tretia časť je z celého spisu najrozsiahlejšia a tá je venovaná stvoreniu človeka, jeho následnému pádu do hriechu, vteleniu sa Lóga a následného vykupiteľského diela Isusa Christa.

V dôsledku toho, že do Cirkvi vstupovali zástupy tých, čo mali byť spasení⁴⁶⁰, učitelia potrebovali nové metódy a systém v katechizácii, lebo tá istá metóda nebola vhodná pre všetkých, ktorí boli katechizovaní. Katechizácia musela byť prispôbená rozdielom ich predchádzajúceho života a náboženskej príslušnosti.

Kým Žid bol presvedčený o svojich názoroch, ďalší bol zbehlý v helenizme, iní zblúdilci z nejakej herézy ako boli Amorejci, Manichejci, stúpenci Markiona a Valentína mali rozdielne až kontroverzné názory. Metóda uzdravovania musí byť prispôbená druhu choroby. Nie je možné liečiť mnohobožstvo gréka a nevieru žida v jednorodeného Syna, ani tých, ktorí upadli do herézy rovnakými argumentmi.⁴⁶¹

Preto bolo obzvlášť dôležité pri katechizácii zvážiť si názory, ktoré títo ľudia majú a prispôbiť svoje argumenty v zhode s chybami, do ktorej každý z nich upadol. Každú diskusiu bolo potrebné viesť v určitých rozumových tézach, aby došlo k súhlasu na obidvoch stranách, aby tak pravda vyšla najavo.

Spôsob podávania a jazyk Gregora Nysského, je oproti ostatným Otcom omnoho komplikovanejší aj napriek tomu, že je tento spis určený predovšetkým katechumenom. Je to spôsobené hlavne tým, že Gregor bol veľkým mysliteľom, mystikom, filozofom a bol značne ovplyvnený Origenom. Práve pomocou prepojenia filozofie a teológie sa snažil vysvetliť základné body kresťanského učenia.

Svätý Gregor Nysský píše ťažkým a literárnym jazykom. Často používa rečnícke a filozofické spojenia. Môžeme povedať, že je neprekonateľný v harmonických vyjadrovaníach a v používaní prídavných mien, ktoré vyjadrujú ten istý význam rôznymi odtieňmi. Jeho snaha o vyjadrenie

⁴⁵⁸ Kapitoly 33 – 40.

⁴⁵⁹ Pozri ГУНДЯЕВ, Н. Св. Григорий Нисский. Большое огласительное слово. [online]. [2011-09-03]. Dostupné na internete: <http://www.mystudies.narod.ru/name/g/greg_nyssa.htm>.

⁴⁶⁰ Sk 2, 47.

⁴⁶¹ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892, s. 748.

niektorých pojmov sa prekrýva snahou o akési „vytvorenie novej filozofie“, kresťanskej filozofie, ktorá je založená na Svätom Písme, a myšlienkach kresťanských otcov a spisovateľov, ako boli Klement Alexandrijský, Origenes, Atanáz Veľký a Bazil Veľký.⁴⁶²

V Jeho teologickom systéme sa filozofia stáva pomocnou náukou teológie pri obhajobe kresťanskej pravdy proti názorom, ktoré zastávali rôzni heretici.⁴⁶³

OBSAH A TEOLÓGIA SPISU

KAPITOLA V-VI

Piata a šiesta kapitola hovorí o stvorení sveta, kde Boh tvorí svet svojou múdrosťou a svojou osobnou vôľou. Keď svet bol stvorený druhou Božou hypostázou (Slovom) potom určite bol aj človek takto stvorený, ale nie preto, že to bolo nevyhnutné, ale z nekonečnej Božej lásky, aby existovalo stvorenie, ktoré by participovalo na Božej dokonalosti. Keď mal byť človek príjemcom zdokonaľovania, bolo nevyhnutné, aby jeho prirodzenosť obsahovala element podobný Bohu, čo vlastne znamená, že mal byť nesmrteľný. To znamená, že človek bol stvorený na obraz Boží, preto nemohol byť bez daru slobody, nezávislosti a seba – rozhodovania. Jeho participácia na týchto Božích daroch sa pre človeka stala mravnou silou, na základe ktorej mal dôjsť k dokonalosti. Z dôvodu slobody, ktorú dostal, sa mohol rozhodnúť medzi zlom, ktoré nemohlo mať svoj pôvod v Božej vôli, ale len v našom vnútri, kde vyrastalo do formy odchýlky od dobra.⁴⁶⁴

Zlo je protikladom čistoty, len ako neprítomnosť dobra. Všetko, čo bolo stvorené, bolo schopné zmeny, a tak bolo možné, že jedno zo stvorení nebeských mocností, mohlo odvrátiť svoj zrak od dobra a stať sa zlým. Následne mohlo toto zlo vzrastať a pripraviť cestu pre všetky ďalšie zlá. On⁴⁶⁵ zvedol prvých ľudí do pochabosti, keď sa odvrátili od dobra, narušením

⁴⁶² Pozri ZOZULAK, J. 1995. 1600 rokov od smrti svätého Gregora Nysského. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1995, roč. XVIII (3), s. 164.

⁴⁶³ Pozri ZOZULAK, J. 1995. 1600 rokov od smrti svätého Gregora Nysského. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1995, roč. XVIII (3), s. 164.

⁴⁶⁴ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 744.

⁴⁶⁵ Diabol.

harmónie medzi nimi Bohom a zradne nakazil ich vôle zlom.⁴⁶⁶

To znamená, že počiatok zla spočíva v slobode tvora – človeka a je výplodom iba slobody toho, kto zlo vykonáva. Zlo nie je, alebo správnejšie neexistuje inak, ako v tom okamihu, keď ho niekto koná. Gregor Nysský zdôrazňuje paradox toho, že kto sa podriaďuje zlu takýto človek existuje s neexistujúcim.⁴⁶⁷

KAPITOLA XXXIII – XXXVI

V kapitolách 33 – 36 sa Gregor venuje tajinám, kde píše, že spasiteľná povaha svätého krstu závisí od troch vecí a tými sú: modlitba, viera a voda.⁴⁶⁸

Modlitba pre človeka zabezpečuje Božiu prítomnosť a Boh dáva nový život človeku z vody prostredníctvom svätého krstu. Ľudská sloboda prejavujúca sa vo viere a pokání je nevyhnutná pre znovuzrodenie človeka. Trojitým ponorením do vôd svätého krstu nastáva pre človeka prvé umŕtvenie, vynorenie je predpoveďou vzkriesenia a večnej blaženosti s Christom.⁴⁶⁹

Spôsob našej spásy sa stal efektívny nielen cez učenie, ale aj cez Christove skutky, ktorý vniesol do bytia človeka oživujúci element, tým že prijal na seba ľudské telo, ktoré zbožštil, aby všetko čo bolo prijaté bolo zachránené. Preto bolo nevyhnutné vymyslieť spôsob krstného procesu v ktorom by bola spojitosť medzi tým, kto nasleduje, teda človekom a Tým, ktorý vedie – Bohočlovekom Christom.

Pre človeka je nemožné dosiahnuť ten istý cieľ, pokiaľ nekráča po tej istej ceste ako Christos. Tí ľudia, ktorí Ho nenasledujú, schádzajú z tejto cesty spásy a večného života. Gregor hovorí, že ľudia, ktorí odchádzajú z tejto cesty sa nachádzajú v labyrinte bez úniku, ktorý sa tak stáva pre človeka väzením smrti.⁴⁷⁰ To, čo pozorujeme u Christa – jeho trojdňový stav smrti a následne

⁴⁶⁶ GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 744.

⁴⁶⁷ LOSSKY, V. 1994. *Dogmatická teologie*. 2. vydanie. Praha : Pravoslavné vydavatelství, 1994. s. 54.

⁴⁶⁸ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 746.

⁴⁶⁹ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 746.

⁴⁷⁰ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 797.

opätovný život – vzkriesenie. Podobnosť tohto prebývania v smrti a následnom vzkriesení je aj pre nás odzrkadlený v trojitom ponorení vo svätých vodách krstu.

Božím zámerom u človeka, ako dôsledok pádu do hriechu, nastáva smrť, aby po očistení od hriechu v čase rozlúčenia tela a duše, bol znovu vzkriesením obnovený a zdravý, bez vášní, čistý a zbavený akejkolvek chyby.⁴⁷¹

KAPITOLA XXXVII

Kapitola 37 hovorí o tom, že eucharistia zjednocuje telo s Bohom, ako krst dušu. Ľudské telo, ktoré je nakazené jedom, potrebuje protiliek a len prijímaním Tela a Krvi Isusa Christa, môže protiliek vstúpiť do nášho tela a duše.

Telo človeka je nádobou Svätého Ducha, tak ako apoštol Pavol hovorí, že „trocha kvasu prekvasí celé cesto“⁴⁷², tak aj Telo, dané na smrť Bohom, vchádzajúc do nášho tela, celé premieňa a mení v Seba.⁴⁷³

Kto dostáva nesmrteľné Telo, to ho celého mení v Svoju prirodzenosť. Žiadnym iným spôsobom ani žiadnou inou cestou nemôže vstúpiť Telo, ako jedením a pitím. Nesmrteľné telo musí byť pretransformované do takej podoby, aby ho bolo možné človekom prijať.⁴⁷⁴

Eucharistia je sprítomnenie a uskutočnenie budúcej jednoty ľudstva a Boha v súčasnosti. Je nevyhnutné zvážiť ako je možné, že jedno Telo, ktoré je večne rozdávané nespočetne krát verným na celom svete, vstupuje tou časťou celé do každého jedného človeka, ale pritom stále zostáva v celku.⁴⁷⁵

Pri objasňovaní tejto skutočnosti Gregor poukazuje na to, že keďže naša viera je fixovaná očami na predmet a nemá pochybnosti o predmete, ktorý vidí,

⁴⁷¹ Pozri ТВОРЕНИЯ СВЯТАГО ГРИГОРІЯ НИССКАГО. 1862. *Большое огласительное слово*. Часть 4. Москва : Типографія в. готье, 1862, s. 91 – 92. Porovnaj СВЯТИТЕЛЬ ГРИГОРИЙ НИССКИЙ. 1998. *Большое огласительное слово*. In *Восточные отцы и учителя церкви IV Века. Антология II*. Москва, 1998. s. 191.

⁴⁷² 1Kor 5, 6.

⁴⁷³ Pozri ТВОРЕНИЯ СВЯТАГО ГРИГОРІЯ НИССКАГО. 1862. *Большое огласительное слово*. Часть 4. Москва : Типографія в. готье, 1862. s. 97.

⁴⁷⁴ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. *The great catechism*. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 801.

⁴⁷⁵ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. *The great catechism*. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 801.

zameriava sa na fyziológiu tela, ktorú využíva pri svojom argumentovaní.

Podľa Gregora Nysského naša telesná schránka sama o sebe nemá žiaden život vo svojej vlastnej podstate, ale je tu nejaký prameň sily, ktorý ju drží pokope a umožňuje jej tak existenciu a prostredníctvom nekonečného pohybu vnáša do tela to, čo človek potrebuje a odmieta to, čo je nadbytočné⁴⁷⁶. Svoju argumentáciu objasňuje na príklade fľaše a jej obsahu.

„Keď je fľaša naplnená nejakou tekutinou a jej obsah vytečie von, tento obsah si neudrží svoje obrysy, pokiaľ sa nevráti do niečoho iného, aby vyplnil vákuum tejto nádoby. Človek vidíac obvod tejto fľaše naplnenej do plna vie, že obvod skutočne nepatrí objektu, ktorý vidí, ale tomu, čím bol naplnený, tým že v ňom bol, dával tvar a okrúhosť obrysu. Tým istým spôsobom schránka nášho tela nevlastní nič, čo patrí jej, čo by sme mohli poznať, ale zostáva pokope následkom sily, ktorá je v jej vnútri. Táto sila sa nazýva potravou, ale nie je tá istá vo všetkých telách, ktoré sú nažive. Stvoriteľom sveta je každému stvoreniu určená strava, ktorá je prispôbená podmienkam, v ktorých žije“⁴⁷⁷.

Niektoré zvieratá sa krmia korienkami, iné trávou, iné rôznymi druhmi mäsa, ale pre človeka je nadovšetko chlieb. Pre uchovanie vlhky svojho tela pije nielen vodu, ale osladenú s vínom, aby spojil sily so svojím vnútorným teplom. Ten, kto premýšľa o týchto veciach a premýšľa v aspekte⁴⁷⁸ každého kúska svojho tela. Pretože tieto veci sa stávajú mojou krvou a mäsom (hmotou), príslušná potrava sa spracovaním prispôsobí a stáva sa súčasťou môjho tela.⁴⁷⁹

Gregor rozmyšľá nad týmito rozdielmi a pokladá si otázku, ako môže jedno Telo Christa oživovať celé ľudské pokolenie, keď je celý v komkoľvek, kto ho prijíma s vierou a súčasne je delený medzi všetkých, ale Sám o Sebe je nezmenšený? *„Nie sme ďaleko od vysvetlenia, keď bytie každého tela závisí od výživy a tou je jedenie a pitie, keď našou potravou je chlieb a nápojom voda ochutená vínom a keď, ako sme vysvetlili na začiatku, Slovo Božie, ktoré je Boh aj Slovo sa zjednotil s ľudskou prirodzenosťou, keď prijal telo také isté ako máme my, nezmenil ľudskú štruktúru, aby ju urobil inou ako bola, ale zachoval postupnosť pre svoje vlastné telo*

⁴⁷⁶ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan: Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 801.

⁴⁷⁷ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 801.

⁴⁷⁸ δυνάμει.

⁴⁷⁹ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 801.

obyčajnými a vlastnými prostriedkami a zabezpečil jeho bytie mäsom a vodou, jeho obživou bol chlieb.⁴⁸⁰

Veríme, že chlieb požehnaný Bohom Slovom sa mení na Jeho Telo. Telo, bolo chlebom, bolo posvätené obývaním Slova a v prijímaní sa stáva svätynou v našom tele. Podľa Gregora Nysského silou Slova sa vytvára svätosť Tela, ktorého substanciou je chlieb, o ktorom apoštol hovorí, že sa posväcuje Božím slovom a modlitbou⁴⁸¹. Chlieb sa stáva Telom v procese posvätenia Bohom Slovom „toto je Moje Telo“⁴⁸².⁴⁸³

Christos ustanovil Eucharistiu ako veľkú a vznešenú tajinu svojej božskej lásky, jednoty Boha s človekom a človeka s Bohom.⁴⁸⁴ V nej sa kresťan zúčastňuje na jednote všetkých veriacich v ekleziálnom ohľade a v hlbokom mystériu zjednotenia s Christom tak vstupuje do jednoty so samotným Bohom, ako o tom svedčí samotný Christos: „Kto je moje telo a pije moju krv, zostáva vo mne a ja v ňom“⁴⁸⁵. Zlatoústý poukazuje na tieto slová hovoriac, že veriaci prijímajúci svätý Chlieb sa zjednocujú jeden s druhým a s Christom, lebo toto prijímanie je čímsi oveľa silnejším ako obyčajný zväzok. „Ako toto Telo zjednocuje sa s Christom, tak aj my s ním sa zjednocujeme prostredníctvom tohto Chleba. Čím sa teda stávajú prijímajúci? Telom Christovým. A nie sú to mnohé telá, ale jedno Telo“⁴⁸⁶. Zlatoústý túto pravdu vysvetľuje na príklade mnohých zrn pšenice, ktoré sa stávajú jedným chlebom.⁴⁸⁷

Boh sa dáva každému veriacemu pod spôsobom chleba a vína, aby sa takýmto spôsobom spojil s telami veriacich. Cez tento spôsob zabezpečil, aby

⁴⁸⁰ Pozri ТВОРЕНИЯ СВЯТАГО ГРИГОРИЯ НИССКАГО. 1862. *Большое огласительное слово*. Част 4. Москва : Типографія в. готье, 1862. s. 99.

⁴⁸¹ 1 Tim 4, 5.

⁴⁸² Mt 26, 27.

⁴⁸³ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 802.

⁴⁸⁴ Pozri KORMANÍK, P. 2000. *Pravoslávna liturgia II*. Prešov, 2000. s. 135.

⁴⁸⁵ Jn 6, 56.

⁴⁸⁶ ТВОРЕНИЯ СВЯТОГО ОТЦА НАШЕГО ИОАННА ЗЛАТОУСТА АРХИЕПИСКОПА КОНСТАНТИНОПОЛЬСКОГО. *Беседа 24 на 1Кор 10, 13. Сила искушений. - Святость и непорочность Тела Христова*. [online]. [2011-07-21]. Dostupné na internete: <http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z10_1/Z10_1_24.htm>.

⁴⁸⁷ Pozri KORMANÍK, P. 1998. Ekleziálny a mystický pohľad na svätú Eucharistiu. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Prešovská univerzita Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1998, roč. XXI (6), s. 29.

človek, cez toto spojenie bol tiež účastný na neporušiteľnosti.⁴⁸⁸ Podobné myslenie nachádzame aj v mystagogickej katechéze Cyrila Jeruzalemského, kde sa človek cez Eucharistiu stáva jedným telom a krvou Christovou. „*Lebo sa tak stávame nositeľmi Christa, ako sa Jeho Telo a Krv rozdeľuje do našich údov. Takto sa podľa apoštola Petra*⁴⁸⁹ *stávame účastnými na Božej prirodzenosti.*“⁴⁹⁰

Keďže len Christos je tou nádobou nesmrteľnosti Božstva, Ním je ukázané, že niet inej cesty pre naše telo, aby sa stalo nesmrteľným, ako participáciou na spoločenstve s týmto nesmrteľným Telom.

Podobne aj Gregor Nysský chápe Eucharistiu ako reálnu účasť na oslávenom Tele Christovom, ktoré je semenom nesmrteľnosti⁴⁹¹, keď hovorí: „*Rozdávaním svojej milosti On seje seba v každom veriacom cez Telo, premenený chlieb a víno, zjednocujúc seba s telom veriacich. A týmto zjednotením s Večným, človek môže byť tak isto účastný na nesmrteľnosti. Dáva to v dôsledku požehnania, ktorým premieňa prirodzenú kvalitu viditeľných vecí na veci neporušiteľné*“⁴⁹².

Naša jednota s Christom v Eucharistii nie je rovnaká, ako jednota dvoch prirodzeností Christa v Jeho hypostáze. Tým, že sme účastní na svätej Eucharistii, nestávame sa jednou hypostázou s Christom. Naša jednota s Christom v Eucharistii sa uskutočňuje na úrovni zbožšťujúcej milosti a energie. Christos je jeden, lebo má „jednu a nedeliteľnú hypostázu“, zatiaľ čo my sa stávame „podobní Christovi“. Keď sa zúčastňujeme na Eucharistii sme spojení so zbožšťujúcim telom Christa a zúčastňujeme sa na večnom živote.⁴⁹³

Ako hovorí Justín Popovič, Telo a Krv Christova zjednocujú človeka s Bohočlovekom do tej miery, že Bohočlovek žije v človeku a človek v Bohočloveku. Tým sa ľudská osobnosť neničí, ale naopak získava svoju dokonalú plnosť, samostatnosť, nesmrteľnosť, večnosť, všetko to, čo je prežité, posvätené a zbožštené bohoľudskými silami Christovými“⁴⁹⁴. Ako ďalej pokračuje: „Organické zjednotenie Bohočloveka a Jeho služobníkov je vlastne bohoľudskou symbiózou: On, Boh, žije v nich a s nimi; oni, ľudia, žijú s Ním

⁴⁸⁸ Pozri GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. The great catechism. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892. s. 803.

⁴⁸⁹ Pozri 2 Pt 1, 4.

⁴⁹⁰ SV. CYRIL JERUZALÉMSKÝ. 1997. *Mystagógické katechese*. Velehrad, 1997. s. 53.

⁴⁹¹ Pozri PRUŽINSKÝ, Š. 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína*. 1. vydanie. Prešov, 2004. s. 312.

⁴⁹² ТВОРЕНИЯ СВЯТАГО ГРИГОРИЯ НИССКАГО. 1862. *Большое огласительное слово*. Часть 4. Москва : Типография в. готье, 1862. s. 101.

⁴⁹³ JEŽEK, V. 2005. *Od individualismu k obecnství*. Prešov, 2005. s. 147.

⁴⁹⁴ ПОПОВИЧ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. 1. vydanie. Prešov, 1994. s. 90.

a v Ňom. Tak vzniká plná a dokonalá symbióza Boha a človeka: Boh zostáva Bohom, hoci prebýva v človeku, a človek zostáva človekom, hoci sa plne oddal Bohu“⁴⁹⁵.

Eucharistia je tajina, ktorá sa tak stáva najdôležitejšou zo všetkých tajín, pretože stelesňuje zmysel ľudskej existencie a naplnenie tejto existencie človeka a tým umožňuje človeku získať „podobnosť“ Bohu a takýmto spôsobom aj úplnú jednotu s Ním.⁴⁹⁶

ZÁVER

Cieľom tejto katechetickej štúdie, bolo nahliadnuť do myslenia veľkého teológa 4. storočia svätého Gregora Nysského. Jeho katechetickú reč by sme mohli smelo nazvať ako pravoslávnu dogmatiku, ktorá vznikla v čase veľkého teologického zápasu s ariánskou herézou. Pedagogické a teologické názory svätého Gregora Nysského ako aj ostatných učiteľov Cirkvi mali obrovský význam pre dobu ich pôsobenia, ako aj pre súčasnú dobu.

V čase, kedy ešte bolo pohanstvo veľmi rozšírené a spolu s ním aj rôzne nebezpečné herézy, ktoré útočili na kresťanov z každej strany, boli tieto katechetické a patristicko – pedagogické poučenia veľmi prospešné pre kresťanov, ktorí mali všetky základné údaje pre správnu kresťanskú výchovu. Katechéza sa tak stala živou súčasťou pôsobenia Cirkvi vo svete, kde cez výchovu vstupovali katechumeni do spoločenstva s Bohom.

Zoznam bibliografických odkazov

Беседа 24 на 1Кор 10, 13. Сила искушений. - Святость и непорочность Тела Христова. [online]. In ТВОРЕНИЯ СВЯТОГО ОТЦА НАШЕГО ИОАННА ЗЛАТОУСТА АРХИЕПИСКОПА КОНСТАНТИНОПОЛЬСКОГО. [2011-07-21]. Dostupné na internete: <http://www.ispovednik.ru/zlatoust/Z10_1/Z10_1_24.htm>.

⁴⁹⁵ POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. 1. vydanie. Prešov, 1994. s. 183 – 184.

⁴⁹⁶ JEŽEK, V. 2005. *Od individualismu k obecnství*. Prešov, 2005, s. 145 – 146.

- ФЛОРОВСКИЙ, Г. 2006. *Восточные отцы IV века*. Минск : Издательство Белорусского Экзархата Белорусской Православной Церкви, 2006. ISBN 985-6804-16-7.
- GREGORY BISHOP OF NYSSA. 1892. *The great catechism*. In SCHAFF, P. *Selected Works and Letters*. Grand Rapids, Michigan : Christian Classics Ethereal Library, 1892.
- ГУНДЯЕВ, Н. Св. Григорий Нисский. *Большое огласительное слово*. [online]. [2011-09-03]. Dostupné na internete: <http://www.mystudies.narod.ru/name/g/greg_nyssa.htm>.
- JEŽEK, V. 2005. *Od individualismu k obecnství*. 1. vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2005. ISBN 80-8068-306-9.
- KORMANÍK, P. 1998. Ekleziálny a mystický pohľad na svätú Eucharistiu. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1998, zv. XXI (6), s. 23-34.
- KORMANÍK, P. 2000. *Pravoslávna liturgia II*. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2000. ISBN 80-88885-71-X.
- LOSSKY, V. 1994. *Dogmatická teologie*. 2. vydanie. Praha : Pravoslavné vydavatelství, 1994.
- МЕЙЕНДОРФ, И. 2007. *Введение в святоотеческое богословие*. Минск : Лучи Софии, 2007. 380 s. ISBN 5-89942-253-X.
- ПОПОВ, И. В. *Труды по патрологии. Том I. Святые отцы II-IV вв.* Москва : Сергиев Посад, 2005. 744 s.
- POPOVIČ, J. 1994. *Evanjelium podľa svätého Jána*. 1. vydanie. Prešov, 1994. ISBN 80-7079-278-5.
- PRUŽINSKÝ, Š. 1990. *Patrológia. Úvod a počiatky patristickej literatúry I*. 1. vydanie. Bratislava, 1990. 464 s. ISBN 80-85128-08-X.
- PRUŽINSKÝ, Š. *Byzantská teológia II. Doktrína*. 1. vydanie. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2004. ISBN 80-8086-286-0.
- SV. CYRIL JERUZALÉMSKÝ. 1997. *Mystagógické katechese*. 1. vydanie. Velehrad, 1997. ISBN 80-86045-09-9.
- ТВОРЕНИЯ СВЯТАГО ГРИГОРИЯ НИССКАГО. 1862. *Большое огласительное слово*. Част 4. Москва : Типография в. готье, 1862.

ZOZULAK, J. 1995. 1600 rokov od smrti svätého Gregora Nysského. In *Pravoslávny teologický zborník*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1995, zv. XVIII (3). s. 157-166. ISBN 80-7097-330-7.

ЗОЗУЛЯК, Я. 2008. *Катехетическая миссия Церкви*. Киев : Издательство Пролог, 2008. ISBN 966-8538-30-7.

In sanctum baptisma (orat. 40)

Source: http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_14771_f347v

CATECHESIS OF SAINT GREGORY OF NYSSA – THE GREAT CATECHISM

Ján PILKO, lecturer, Orthodox Theological Faculty, University of Presov in Presov, Masarykova 15, 081 01 Presov, Slovakia, jmpilko@gmail.com, 00421517726729

Abstract

The Great catechism of saint Gregory of Nyssa speaks about the truth of Christian doctrine. The first part of the work is about dogmatic character. Saint Gregory explains the question of the Holy Trinity, angels, man, good and evil and he is touching of eschatology. The content of the second part is soteriology. The third part of the work is the largest and it is intertwined the anthropological and soteriological questions with Orthodox spirituality here. It explains God's economy of salvation of man. The work is a good example of catechization of the Christians in the 4th century. Language and style of the saint Gregory is quite challenging because he combines philosophy and theology. He uses language rhetorical and philosophical links. The work can be very well used in the present catechization. It is a preparation for understanding the basic features of orthodox doctrines of God, the world, man and the Holy mysteries.

Key words

Saint Gregory of Nyssa, catechism, Holy Trinity, spirituality, theology, philosophy, Holy mysteries